

Avoim hallinto

Toimintaohjelma 2019-2023

24.9.2019

Sisällys

Lähtökohdat.....	3
Avoimuus on perusarvo ja näkyy vahvasti hallitusohjelmassa	3
Avoimen hallinnon työ koskee koko julkista sektoria	3
Miksi avoimuus on tärkeää?	3
Suomessa avoimuuden edistämiseksi on pitkä ja vahva perinne	4
Avoimen hallinnon IV toimintaohjelma on nelivuotinen	5
Sitoumukset.....	5
Sitoumus 1. Kestävä avoimuus	6
Sitoumus 2. Avoimen hallinnon strategia	10
Sitoumus 3. Avoimuusrekisteri	11
Sitoumus 4. Avoin data	12
Ohjelman arviointi.....	14
Ohjelman organisointi	14
Liitteet.....	15
Avoimen hallinnon IV toimintaohjelman laadintaprosessi.....	15
Avoimen hallinnon aiemmat toimintaohjelmat	18
I Kansallinen toimintaohjelma 2013-2015	18
II Kansallinen toimintaohjelma 2015-2017	19
III Kansallinen toimintaohjelma 2017-2019	19

Lähtökohdat

Avoimuus on perusarvo ja näkyy vahvasti hallitusohjelmassa

Avoimuus on suomalaisen yhteiskunnan ja julkisen sektorin perusarvo. Tämä näkyy muun muassa siinä, että se on yksi [valtionhallinnon yhteisen arvoperustan](#) kahdeksasta yhteisestä arvosta.

Avoimuus ja osallisuus näkyvät vahvasti myös pääministeri Antti Rinteen [hallitusohjelmassa](#). Hallitusohjelman lupauksissa politiikan uudistamisesta korostetaan uudenlaista vuorovaikutusta ja tarvetta kehittää tapoja, joiden avulla yhä laajempi joukko olisi osana yhteiskunnan uudistamista. Hallitusohjelman mukaan uudenlainen vuorovaikutus tarkoittaa sekä ihmisten osallistumista julkisen hallinnon toimintaan huomattavasti nykyistä vahvemmin, että uusien vuorovaikutusmenetelmien etsimistä ja kokeilemistä (Pääministerin Rinteen hallitusohjelma s.9). Hallitusohjelmassa asetetaan tavoitteeksi myös osallisuuden ja monimuotoisen kansalaistoiminnan edellytysten turvaaminen valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti. Tavoitteena on myös kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten vahvistaminen ja eriarvioisuuden torjuminen osallisuudella. Samoin edistetään kaikkien mahdollisuutta merkitykselliseen kansalaistoimintaan ja turvataan järjestöjen toiminnan autonomisuus. Myös kuulemiskäytäntöjä ja vaikutusten arviointia parannetaan sekä lisätään kansalaisyhteiskuntaan liittyvää osaamista hallinnossa. Nämä tavoitteet kytkeytyvät hallitusohjelmassa korostettuun yhteiskunnan toimijoiden väliseen luottamukseen, joka on edellytys sosiaalisesti kestäväälle yhteiskunnalle ja sen uudistamiselle.

Avoimen hallinnon työ koskee koko julkista sektoria

Suomessa avoimen hallinnon työ on alusta asti koskenut koko julkista sektoria. OECD:n (Organisation for Economic Co-operation and Development) [avoimen hallinnon suosituksen](#) mukaisesti työtä tehdään kaikilla hallinnon osa-alueilla ja tasoilla. Avoimen hallinnon tavoitteita ja toimenpiteitä kehitetään yhteistyössä sidosryhmien ja kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Miksi avoimuus on tärkeää?

Avoimuuden edistämisen lähtökohtina avoimen hallinnon työssä ovat olleet:

1. **Luottamus** - Vahvistetaan kansalaisten sekä muiden yhteiskunnan toimijoiden ja hallinnon välistä luottamusta.
2. **Osallisuus** - Edistetään kaikkien mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan kehittämiseen.
3. **Läpinäkyvyys** - Varmistetaan hallinnon toiminnan läpinäkyvyys tietoa avaamalla.
4. **Korruption torjunta** - Kehitetään hallinnon avoimuutta korruption ennaltaehkäisemiseksi.

OECD:n (www.oecd.org) ja OGP:n (www.opengovpartnership.org) mukaan avoimen hallinnon uudistukset parhaissa tapauksissa lisäksi

- edistävät innovaatioita,
- auttavat saavuttamaan vaikuttavuutta vähemmillä kustannuksilla,
- vahvistavat lakien noudattamista,
- auttavat paremmin sovittamaan politiikkalinjaukset ja palvelut ihmisten tarpeisiin,
- tukevat hallintoa saavuttamaan tavoitteensa tehokkaammin ja tuloksellisemmin sekä
- edesauttavat tasa-arvoisempaa ja kaikkien osallisuuden mahdollistavaa sosiaalista ja taloudellista kehitystä.

Suomessa avoimen hallinnon työ koostuu kahdeksasta osa-alueesta

Avoimen hallinnon työn perimmäisiä tavoitteita on ollut alusta asti kaksi:

- Tukea luottamuksen vahvistamista yhteiskunnan eri toimijoiden välillä.
- Auttaa varmistamaan kaikkien tasavertaiset osallisuusmahdollisuudet yhteiskunnan toimintaan ja sen kehittämiseen.

Näitä tavoitteita korostettiin vahvasti myös IV toimintaohjelman laadintaprosessin eri vaiheissa ja eri tahoilta saaduissa kommentteissa, näkemyksissä ja ehdotuksissa. Myös hallitusohjelma korostaa avoimuuden ja osallisuuden lisäksi vahvasti myös luottamusta, ja sitä miten ”Luottamus ihmisten kesken ja toisaalta yhteiskunnan toimijoiden välillä on edellytys sosiaalisesti kestävä yhteiskunnan rakentamiselle”. (Pääministerin Rinteen hallitusohjelma s. 7).

Suomessa avoimuuden edistämisellä on pitkä ja vahva perinne

Suomella on pitkä, historiallinen ja vahva sitoutuminen oikeusvaltioperiaatteeseen. Korruption määrä on kansainvälisesti tarkastellen vähäistä. Sananvapaus, uskonnonvapaus ja kokoontumisvapaus ovat lailla suojattuja ja myös käytännössä kunnioitettuja. Hallintolaissa ja julkisuuslaissa säädetään hyvän hallinnon perusteista, päätösten perusteleminen ja asiakirjojen julkisuudesta. Suomen julkisuuslaki on perua vuodelta 1776. Nykyinen laki vuodelta 1999 avaa kansalaisille ja medialle tiedonsaantioikeuden viranomaisten asiakirjoihin. Ne on pääsääntöisesti määritelty julkisiksi, mikäli erityiset perusteet eivät puolla niiden salaisiksi määrittelyä. Lisäksi laissa on määritelty viranomaisille velvollisuus tiedottaa aktiivisesti.

Suomessa on yli 100 000 kansalaisjärjestöä, joka on paljon, kun se suhteutetaan maan väkilukuun. Kansalaisten osallisuuden periaate on perustuslaissa, jonka toisessa pykälässä painotetaan kansalaisten osallistumista ”kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen” ja 14.4 §:ssä on julkisen vallan tehtäväksi säädetty velvollisuus edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon. Avoimuuden ja osallisuuden periaatteita on vahvasti myös monissa muissa laeissa kuten kuntalaissa (410/2015), kielilaissa (423/2003), nuorisolaissa (1285/2016) ja maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999).

Avoimuus ja asiakirjajulkisuus ovat myös Euroopan unionin peruseriaatteita ja perusoikeuksia. EU-jäsenmaiden ja EU-kansalaisten on mahdollista hyödyntää näitä olemassa olevia, tunnustettuja periaatteita EU-päätöksenteon valmistelun aikana ja yhteydessä.

Avoimuuden pitkistä perinteistä huolimatta sen edistäminen vaatii jatkuvaa työtä ja kehittämistä. Suomi päätti keväällä 2012 liittyä kansainväliseen avoimen hallinnon kumppanuusohjelmaan ([OGP](#)) ja hyväksyttiin kumppanuusohjelman jäseneksi huhtikuussa 2013. Tämän ohjelman liitteenä on tietoa Suomen aikaisemmista kansallisista toimintaohjelmista.

OGP-kumppanuushankkeen periaatteiden mukaisesti Suomi on laatinut vuodesta 2013 lähtien kansalliset kaksivuotiset toimintasuunnitelmat. Tavoitteena avoimuuden edistämiseksi on ollut kansalaisten luottamuksen kääntäminen nousuun ja vakiinnuttaminen korkealle tasolle. Tämä on mahdollista vain, jos hallinnon rakenteet, toiminta, palvelut ja uudistaminen ovat kansalaisille ymmärrettäviä ja osallisuus päätöksenteon valmisteluun, palveluiden suunnitteluun ja hyvinvointiyhteiskunnan kehittämiseen on mahdollista. Kantavana periaatteena on, että avoimen hallinnon edistämisen tulee olla osa kaikkea hallinnon toimintaa ja uudistustyötä.

Avoimen hallinnon IV toimintaohjelma on nelivuotinen

Avoimen hallinnon kansallinen toimintaohjelma laaditaan tällä kertaa nelivuotiseksi, jotta se voi parhaiten tukea hallitusohjelman tavoitteita koko hallituskauden ajan. Aiemmat kaksivuotiset ohjelmat ovat osoittautuneet aikajänteeltään lyhyiksi työn pitkäjänteisyyden ja todellisen vaikuttavuuden näkökulmasta. Toimintaohjelma rakennetaan kuitenkin niin, että sen puolivälissä tehdään tarkempi arviointi tavoitteiden toteutumisesta ja siitä onko tarvetta lisätä ohjelmaan uusia sitoumuksia. Samoin voidaan määritellä tarvittaessa uusia toimenpiteitä, jos joku tavoite ei ole toteutumassa suunnitellusti. Puolivälin arvioinnin yhteydessä arvioidaan myös työn yhdenvertaisuusvaikutuksia eri ryhmien ja syrjäntäperusteiden näkökulmasta ja vaikutuksista lasten ja nuorten mahdollisuuksiin saada tietoa ja osallistua. Näiden arviointien pohjalta tehdään tarvittavia muutoksia ja lisäyksiä loppukaudelle.

Avoimen hallinnon toimintaohjelma ei pidä sisällään kaikkea avoimen hallinnon eteen valtiolla ja kunnissa tehtävää työtä. Avoimuuden edistämiseksi tehdään päivittäin työtä laajalla rintamalla. OGP:n periaatteiden mukaisesti kansallinen toimintaohjelma sisältää keskeisiä toimintakaudella yhteisesti priorisoitavia kokonaisuuksia. Ohjelman tavoitteena on kuitenkin olla tiivis ja sisältää rajallinen määrä tavoitteita. Ohjelman kuluessa pyritään kuitenkin levittämään tietoa, hyviä käytäntöjä ja tukemaan kaikkea siitä muutakin avoimen hallinnon eteen tehtävää työtä, joka ei suoraan näy toimintaohjelman sitoumuksissa. Avoimen hallinnon työllä on ollut käytettävissään vuosittain keskitettyjä resursseja noin 1,5 – 2 henkilötyövuotta ja määrärahaa 40 000 euroa. Vuodelle 2019 määräraha nousi 80 000 euroon.

Sitoumukset

Suomen IV kansallinen toimintaohjelma on nelivuotinen (9/2019-9/2023). Nelivuotiskausi mahdollistaa pitkäjänteisemmän työn ja paremman yhteyden hallitusohjelman tavoitteisiin. Toimintaohjel-

man nelivuotiskauden aikana voidaan ohjelmaan tarvittaessa lisätä sitoumuksia. Ohjelman väliarviointin jälkeen (vuonna 2021) tarkastellaan erityisesti, onko ohjelman tavoitteissa, sitoumuksissa ja toimenpiteissä päivittämisen tai uudistamisen tarvetta.

Toimintaohjelman tavoitteena on vahvistaa kaikkia kolmea keskeistä aluetta, jotka ovat olleet Suomessa avoimuuden edistämisen kivijalkoja.

- Nämä ovat avoimuus yhteisenä arvona,
- avoimuuden vahva lakipohja ja
- avoimuuden jatkuva kehittäminen.

Vaikka kaksi ensimmäistä ovat Suomen vahvuuksia, on jatkuva kehittäminen välttämätöntä, ettei kehitys taannu. Jatkuva kehittäminen tarkoittaa, että hallinto tekee ja kehittää nykyisiä toimintatapojaan paremmiksi ja tekee vielä nykyistä enemmän avoimuuden, osallisuuden ja luottamuksen varmistamiseksi. Mutta se tarkoittaa myös uusien innovaatioiden tuomista hallintoon ja teknologian tuomien uusien mahdollisuuksien hyödyntämistä ja vastaanottavaisuutta uusille ideoille.

Toimintaohjelma koostuu neljästä sitoumuksesta ja niiden toteuttamiseen tarkoitetuista toimenpiteistä. Aikataulut ja mittarit täsmentyvät

Sitoumus 1. Kestävä avoimuus

Kestävä avoimuus tarkoittaa, että avoimuus on osa kaikkea hallinnon työtä ja kehittämistä. Avoimuus ei ole aidosti mahdollista, jos hallinnon toiminta ei ole ymmärrettävää. Suomi on kansainvälisesti tarkastellen avoimuuden mallimaita. Maailman muuttuminen tuo uusia haasteita avoimuudelle. Kansalaisten vaatimukset hallinnon avoimuutta kohtaan lisääntyvät muun muassa teknologian kehittymisen myötä. Kattava avoimuuden edelleen kehittäminen ja se, että kaikilla hallinnon toimijoilla on tähän hyvät edellytykset, on tärkeää varmistaa. Sitoumusta toteutettaessa on tärkeää kiinnittää erityistä huomiota kaikkein heikoimmassa asemassa olevien osallisuusmahdollisuuksiin.

OGP:n osa-alueista tämä sitoumus vastaa kaikkiin neljään eli läpinäkyvyys, osallisuus, tilivelvollisuus sekä teknologia ja innovaatiot.

Toimenpide	Päävastuu-taho	Aikataulu	Mittarit 2021 asti (ensimmäisen kahden vuoden osalta mittarit ovat pitkälti prosessimittareita). Vaikuttavuuden mittaamisen painopiste on 2021-2023)
<p>Ymmärrettävyys - Hyvän virkakielen koulutus ja tuki kaikille Hyvästä virkakielestä on tehty e-kurssi. Luodaan ohjeistus ja ohjelma, jolla varmistetaan, että valtion virkamiehet ja työsuhteiset työntekijät suorittavat kurssin. Liitetään verkkokurssi myös osaksi uusien työntekijöiden perehdytystä. Yhteistyössä kuntien ja Kuntaliiton kanssa pyritään varmistamaan, että kurssin käyneitä on kattavasti myös kuntahallinnossa.</p> <p>Kielen ja viestinnän asiantuntemusta sekä laajaa kielikäsitystä tarvitaan paitsi hallinnon asiakkaille suunnatussa viestinnässä ja palveluissa myös johtamisessa, päätöksenteossa ja eri asiantuntijoiden tekemässä valmistelutyössä.</p>	VM	2020 ohjelma valmis. 2021 ohjelman toimeenpano.	Ohjelma tehty. Kurssin käyneet virastottain.

<p>Koulutuksen lisäksi tarvitaan siksi jatkuvaa taitojen parantamista ja ylläpitämistä ja tukea virastoissa tai työpaikoilla. Tuki on tarpeen, kun tuotetaan uusia palveluja tai uudistetaan toimintaa, mutta myös päivittäisessä työssä. Selkeän kielen ohjelmalla tuetaan myös sitä, että virastoissa ja työpaikoilla nykyistä enemmän käytetään kielen ja käytettävyyden asiantuntijoita kaikkien tukena. Käytetyn kielen tulee olla selkeää ensisijaisesti kansalaisen näkökulmasta.</p> <p>Hyvän virkakielen verkkokurssin lisäksi Kotimaisten kielten keskus valmistelee parhaillaan kolmivuotisessa hankkeessa (2019–2021) laajempaa virkakielen verkko-opiskelumateriaalia.</p> <p>Selkeä kieli tarkoittaa myös syrjimätöntä kieltä. Jokaisella viranomaisella on lakisääteinen velvollisuus ehkäistä syrjintää ja edistää kaikessa toiminnassaan sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta</p>			<p>Osan yleistä seurantakyselyä – kysely toimenpiteistä virastoissa sekä asiakaspalautteesta.</p>
<p>Ymmärrettävyys - Selkokielen osaamisen tason nostaminen hallinnossa</p> <p>Selkeän kielen taidon lisäksi on tärkeää, että hallinnossa on myös nykyistä laajemmin tietoa ja osaamista selkokielestä. Selkokielen tarvisijoita on Suomessa arvion mukaan jopa 700 000 (Selkokeskus 2019). Toteutetaan e-kurssi selkokielestä. Laaditaan kurssia tukevaa markkinointimateriaalia, joka toimii samalla johdantona selkokieleen. Erityisesti selkokielen osaamisesta hyötyvät ne hallinnonalojen viranomaiset, jotka tekevät suoraa asiakastyötä kansalaisten kanssa tai tuottavat heille erilaisia hallinnollisia tekstejä kuten päätöksiä, lomakkeita tai ohjeita. Tavoitteena on, että selkokielen osaamisen lisääntyminen johtaa myös selkokielen käytön ja selkokielisen materiaalin määrän kasvuun.</p>	VM	<p>e-kurssi 2020-2021</p> <p>materiaali 2020-2021</p>	<p>Osana seurantakyselyä organisaation tai sen keskeisten palveluiden selkokielinen esittely tai ohjeet verkkosivuillaan. Tavoitteena, että näiden organisaatioiden määrä on kaksinkertaistunut edellisestä kyselystä.</p>
<p>Ymmärrettävyys - Visualisointiin rautalankamalleja</p> <p>Selkeän tekstin ja puheen lisäksi ymmärrettävyyttä ja saavutettavuutta edistävät onnistuneet visualisoinnit. Toteutetaan tukimateriaalipaketti, johon kerätään hyvän visualisoinnin periaatteita ja onnistuneita käytännön esimerkkejä hallinnosta.</p>	VM	Tukipaketti 2021	<p>Visualisoinnin tukipaketti valmis.</p>
<p>Ymmärrettävyys – Virkamiesten saavutettavuusosaamisen lisääminen</p> <p>Varmistetaan, että julkishallinnon saavutettavuusosaaminen lisääntyy ja julkisissa verkkopalveluissa ymmärrettävä ja selkeä sisältö nousevat esille. Toteutetaan yhteistyössä Celian</p>	VM (Celia)	Kurssi 2020 - 2021	Kurssi valmis.

<p>kanssa lyhyt kurssi e-oppivaan saavutettavuuden ja selkeän sisällön yhteydestä.</p>			
<p>Osallisuus - Kansalaisjärjestöakatemia - virkamiehille oppia ja yhteyksiä kansalaisjärjestöihin Järjestetään valtionhallinnon ja kansalaisjärjestöjen yhteistyönä Kansalaisjärjestöakatemia-päivä. Päivä on tarkoitettu kaikille, mutta erityisesti niille virkamiehille, joille kansalaisjärjestöjen kanssa toimiminen ei ole osa joka päiväistä työtä. Päivän tarkoituksena on tutustuttaa hallinnon toimijoita nykyistä paremmin kansalaisjärjestöjen toimintaan ja auttaa virkamiehiä luomaan kontakteja oman työalueensa kansalaisjärjestötoimijoihin. Päivä tukee hallitusohjelman tavoitetta lisätä kansalaisyhteiskuntaan liittyvää osaamista hallinnossa. Kansalaisjärjestöihin liittyvän osaamisen kehittämistä tehdään myös osana johdon kehittämistä ja tukea.</p>	<p>VM</p>	<p>2020 pilotti 2021 formaatti valmis ja vuotuinen päivä</p>	<p>Kansalaisjärjestöpäivä luotu, toteutettu. Osallistujamäärän kehitys ja osallistujapalaute.</p>
<p>Osallisuus – Vanhusneuvostopäivän ja lapsen oikeuksien ajankohtaispäivän rinnalle luodaan uutena vammaisneuvostopäivä On tärkeää, että vammaisneuvostojen edustajilla on nykyistä enemmän mahdollisuuksia valtakunnalliseen kokemusten- ja tiedonvaihdon sekä yhteiseen kehittämiseen. Vanhusneuvostopäivä on nyt järjestetty useampana vuonna. Jatkossa myös vammaisneuvostoille järjestetään vastaavanlainen vuotuinen päivä, joka voi olla osin myös yhteinen vanhusneuvostopäivän kanssa. Vammaisneuvostopäivän suunnittelu aloitetaan yhteistyöllä Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunnan VANE:n kanssa ja kuulemalla vammaisneuvostojen jäsenten toiveita päivän tavoitteista.</p>	<p>VM, STM/VANE,</p>	<p>2020 kysely 2021 pilotti</p>	<p>Osallistujapalaute (vanhusneuvostopäivä). Vammaisneuvostopäivä käynnistetty.</p>
<p>Julkisuuslain noudattamista vahvistetaan Oikeuskanslerin kokemus viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain soveltamisesta osoittaa sen olevan edelleenkin puutteellista. Oikeuskanslerille saapuvista kanteluista merkittävä osa koskee julkisuuslain noudattamista Hallitusohjelman linjauksen mukaisesti julkisuuslain noudattamista vahvistetaan tiukentamalla viranomaisten velvollisuutta julkisuuslain ja sitä koskevan oikeuskäytännön julkisuusmyönteiseen noudattamiseen sekä selvittämällä nykyistä selkeämmät seuraamukset lain rikkomisesta. Tavoitteena on julkisuuslain julkisuusmyönteisen noudattamisen vahvistaminen erityisesti</p>	<p>OM</p>		

<p>eettisen ja tavoitteellisen kehittämisen kautta. Koska julkisuuslain ja tietosuojasääntelyn tulkinat ovat myös monin osin aidosti rajatapauksia ja salassa pidettävän tiedon oikeudeton luovuttaminen on myös tiukasti sanktioitu.</p>			
<p>Avoimuus - Sitoutumisen vahvistaminen Päivitetään avoimen hallinnon tukipaketti ja sen kieliversiot. Päivityksessä lisätään ja kehitetään materiaalia erityisesti seuraavilta osa-alueilta 1) nuorten (alle 18-vuotiaat lapset ja nuoret) osallisuuden mahdollistaminen ja tukeminen 2) kieliryhmien huomioiminen hallinnon avoimuuden edistämässä ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittämisessä sekä tietoa kielellisistä oikeuksista ja keinoista niiden edistämiseen 3) yhdenvertaisuusnäkökulma 4) saavutettavuus. jotta voidaan tukea uutta saavutettavuutta koskevaa lakia (laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta 306/2019) ja varmistaa myös vammaisten henkilöiden mahdollisuuden tiedonsaantiin ja osallisuuteen. Saavutettavuusosio toteutetaan yhteistyössä Celian ja muiden saavutettavuustahojen kanssa</p> <p>Tukipakettiin sisällytetään myös tietoa siitä, miten virkamiehet, viranhaltijat ja julkisen sektorin henkilöstö voivat osallistua keskusteluihin sosiaalisessa mediassa sekä miten kohdata ja osallistaa kansalaisia esimerkiksi sosiaalisessa mediassa</p> <p>Vahvistetaan avoimuuspelin markkinointia kehittävävälineenä ja toteutetaan avoimuuspelin ruotsinkielinen versio</p> <p>Laaditaan eOppivaan avoimuuskoulutus suomeksi ja ruotsiksi. Sisältöön liitetään perustietoa myös julkisuuslaista ja esimerkiksi henkilötietojen suojasta. Yksi koulutuksen osio käsittelee sisäistä osallisuutta.</p> <p>Avoimuuden ja osallisuuden tulee olla arjen työhön nivoutuvaa, Kartoitetaan, mitä mahdollisuuksia ja keinoja on tukea virkamiehiä siinä, että he toimivat mahdollisimman avoimesti virkatoimissaan.</p> <p>Avoimuuden tulee olla lähtökohtaisesti sisällä hallinnon toimintatavoissa ja asenteissa, ei ylimääräistä kuormitusta aiheuttava irrallinen työtehtävä.</p>	VM	<p>Tukipaketti valmis 2021 alussa</p> <p>Avoimuuspelin markkinointi 2020</p> <p>Avoimuuskoulutus 2022</p>	<p>Tukipaketti päivitetty.</p> <p>Osana seurantakyselyä tukipaketista ja sen käytöstä ja pelin hyödyntämisestä.</p> <p>Avoimuuskoulutus valmis.</p> <p>Kartoitus tehty. Toimenpiteet suunniteltu.</p>
<p>Viestintä - Johdon sitoutumisen tuki Toteutetaan aluekierros, jossa käydään vuoropuhelua alueiden kaupunkien ja kuntien johdon ja viranhaltijoiden sekä alueella toimivien valtion</p>	VM	Aluekierros 2020	Aluekierros toteutettu. Seurantakyselyssä

<p>virkamiesten kanssa työstä avoimuuden, osallisuuden ja luottamuksen vahvistamiseksi. Tavoitteena on myös vahvistaa avoimuutta tukevaa viranomaisten välistä yhteistyötä ja viestintää.</p>			<p>palaute aluekierroksesta.</p>
<p>Viestintä - Hyvien käytäntöjen jakaminen Kerätään ja nostetaan entistä paremmin näkyville kotimaisia ja kansainvälisiä hyviä käytäntöjä ja työkaluja avoimen hallinnon edistämiseksi.</p> <p>Yksi tärkeä osa-alue hyvien esimerkkien jakamisessa on tiedon löydettävyys ja saavutettavuuslainsäädännön (306/2019) tarkoittama saavutettavuus esimerkiksi nettisivujen kautta. Verkkopalvelujen tulee olla saavutettavuussuosituksen mukaista tasoa AA.</p>	VM	<p>jatkuvaa suunnitelmaa viestintä yms 2020</p>	<p>Tieto- ja infokorttien määrä kaksinkertais-tettu.</p> <p>Hyvien käytäntöjen viestinnän seuranta kyselyn osana.</p>

Sitoumus 2. Avoimen hallinnon strategia

Avoimen hallinnon työtä on tehty Suomessa kaksivuotisten toimintaohjelmien pohjalta. Toimintaohjelmat perustuvat sitoumuksiin ja niitä tukeviin käytännön toimenpiteisiin. Avoimen hallinnon strategia tulee määrittelemään työn pitkän aikavälin suunnan ja tavoitteet, joiden pohjalle tulevia toimintasuunnitelmia voidaan rakentaa. Avoimen hallinnon strategialla tuetaan kansalaisten ja hallinnon välisen luottamuksen vahvistamista.

Avoimen hallinnon strategia ja sen laadinta tukevat kaikkia neljää OGP:n aluetta (läpinäkyvyys, tilivelvollisuus, osallisuus sekä teknologia ja innovaatiot).

Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu	Mittarit
<p>Laaditaan Suomelle Avoimen hallinnon strategia. Avoimen hallinnon strategia laaditaan osana pääministeri Rinteen hallitusohjelmassa mainittua julkisen hallinnon strategiaa. Avoimen hallinnon strategia on yksi julkisen hallinnon strategian luku. Avoimen hallinnon strategia laaditaan myös yhteistyössä demokraatiopoliittisen ohjelman kanssa.</p> <p>Strategiatyössä huomioidaan toimintaympäristön muutos, joka koskee erityisesti sähköisiä palveluita, viestintää ja mielipiteenvaihtoa. Kehittyvät digitaaliset yhteydet tuovat yhtäältä uusia viestinnän, toiminnan, osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia, toisaalta ne mahdollistavat myös aktiiviset päätöksentekoa ja luottamusta murentavat toimet esimerkiksi väärän informaation levittämisen, sähköisiin järjestelmiin tunkeutumisen ja niiden toiminnan häirinnän kautta.</p> <p>Strategiatyössä selvitetään, miten nykyistä paremmin voitaisiin strategisesti huomioida kansalaisyh-</p>	VM	2020	Strategia laadittu.

<p>teiskunta eri ministeriöiden toiminnassa sekä tulostavoitteiden seurannassa ja tuloksellisuuden mittaamisessa.</p> <p>Osana avoimen hallinnon strategiatyötä edistetään myös ministeriöiden kansalaisjärjestöstrategioiden laadintaa ja päivittämistä. Ministeriöistä, joissa strategiat ovat olemassa, on saatu kansalaisjärjestöjen mukaan hyviä tuloksia.</p> <p>Sitoumuksessa 1 mainittua aluekierrosta hyödynnetään vuoropuhelun käymiseksi myös avoimen hallinnon strategiasta.</p> <p>E-oppivaan laadittavaa avoimuuskoulutusta hyödynnetään viestintään ja vuoropuheluun strategiasta.</p> <p>Avoimen hallinnon strategia on myös yksi OECD:n avointa hallintoa koskevista suosituksista.</p>			
--	--	--	--

Sitoumus 3. Avoimuusrekisteri

Avoimuuden lakipohja on Suomessa hyvä. Maailman muuttuessa myös lakipohja tarvitsee täydennystä. Avoimen hallinnon II toimintasuunnitelman sitoumuksen pohjalta toteutettiin [kansainvälinen vertailu lobbausrekistereistä](#). Selvityksen jälkeen asetettu parlamentaarinen työryhmä esitti yksimielisesti avoimuusrekisterin perustamista.

Avoimuusrekisteristä kansalaiset saavat tietoa toimijoista, jotka pyrkivät vaikuttamaan päätöksentekoon. Päättäjät taas saavat tarkempaa tietoa heihin vaikuttavien toimijoiden roolista. Rekisterin myötä edunvalvontatyötä tekevät voivat avata edunvalvonta- ja vaikuttamistyötään.

Avoimuusrekisterin laatiminen vastaa OGP:n osa-alueista erityisesti läpinäkyvyyden ja tili-velvollisuuden vaatimuksiin.

Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu	Mittarit - 2021
<p>Laaditaan avoimuusrekisteri Hallitusohjelman mukaisesti säädetään avoimuusrekisteri parlamentaarisen valmistelun pohjalta kansalaisyhteiskuntaa kuullen. Lain tarkoituksena on päätöksenteon läpinäkyvyyden parantaminen ja sitä kautta epäasiallisen vaikuttamisen torjunta sekä kansalaisten luottamuksen vahvistaminen.</p> <p>Avoimuusrekisteriä koskevan lainsäädännön valmistelussa huomioidaan luonnollisten henkilöiden perusoikeudet ja -vapauudet ja erityisesti heidän oikeutensa henkilötietojen suojaan.</p> <p>Selvitetään, onko mahdollista sisällyttää avoimuusrekisteriin tietoja valtion virkamiesten sivutoimista ja sidonnaisuuksista. Valtion virkamiehillä on velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksistaan ja sivutoimistaan. Jos sivutoimeen käytetään työaika tai sivutoimi voi vaikuttaa virkamiehen riippumattomuuteen, sivutoimeen tarvitaan lupa. Ilmoitettuja tietoja ei kuitenkaan ole koottu rekistereiksi.</p> <p>Samoin selvitetään voisiko luettelot eduskunnan valiokuntakuulemisiin kutsutuista tahoista koota yhtenäiseen avoimuusrekisteriin. Rekisteriin voisi olla mahdollista liittää myös luettelo valtion virkamieslain tarkoittamista karenssisopimuksista.</p> <p>Selvitetään voisiko myös kuntakohtaiset sidonnaisuustiedot koota yhteiseen valtakunnalliseen avoimuusrekisteriin.</p>	OM	2019-	Avoimuusrekisterilaki ja selvitykset valmiit.

Sitoumus 4. Avoin data

Avoimen datan sitoumus ja toimenpiteet tukevat OGP:n alueista erityisesti tiedon käytön ja hyödyntämisen läpinäkyvyyttä sekä teknologista kehitystä ja innovaatioita. Toimenpiteet ovat linjassa uudistuneen sääntelyn, tiedonhallintalain, kanssa sekä tukevat tietopolitiikan muodostamista ja sen toimeenpanoa.

Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu	Mittarit
<p>Avoim data: Julkiset toimijat edistävät hallinnon avoimuutta avaamalla julkiset rajapinnat, mikäli ei ole erityistä syytä pitää niitä suljettuna. Avaamisessa priorisoidaan vaikutuksiltaan merkittävimpiä tietovarantoja. Julkisen hallinnon tietovarantoihin toteutetaan yleisen arkkitehtuurin mukaiset, helppokäyttöiset ja kehittäjäystävälliset rajapinnat. Rajapinnoista saatavilla olevat tiedot kuvataan yhdenmukaisia mnettelyjä soveltaen koneluettavaan ja -tulkitavaan muotoon hyödyntämisen helpottamiseksi. Datan avaamiseen ja rajapintojen toteuttamiseen annetaan tarvittavaa ohjausta. Tietojen sujuva käyttökokemus ja helppo löydettävyys madaltavat tiedon käyttämiskynnystä ja hyödyntäminen lisääntyy, mikä osaltaan lisää tiedon tuottajien motivaatiota tietojen ja tietoi- neistojen laadun ja käytettävyyden parantamiseen. Tällä tavoitellaan itseään ruokkivaa tiedon laadun paranemisen ja hyödyntämisen ilmiötä, jolloin avatun datan hyödyt leviävät laajalle yhteiskuntaan, myös yritysten liittyessä mukaan avoimen tiedon tuottajiin. Toimenpiteillä huomioidaan Euroopan unionin aihealuetta koskevat linjaukset ja kehitystyö, muun muassa avoimen tiedon direktiivi, ns. PSI-direktiivi ((EU)2019/1024).</p> <p>Tietosuojaan liittyvät vaatimukset ja tietojen salassapitosäännökset huomioidaan, kun suunnitellaan datan avaamista.</p> <p>Työ tehdään poikkihallinnollisessa yhteistyössä, jotta tiedon kumuloituminen ei vaaranna julkisen hallinnon tietoturvallisuutta.</p>	VM, VRK		
<p>Laatukriteerit: Laaditaan tiedon hyödyntämistä helpottavat laatukriteerit. Laatukriteerien mukaisia laadunparannustoimia toteutetaan ensisijaisesti tiedon avaamisen kannalta merkittävimmässä tietovarannoissa. Laatukriteerien asettaminen ja niiden sitovuu- den laajuus suunnitellaan osaksi laatukriteerien toteuttamista.</p>	VM		
<p>Eettinen ohjeistus: Luodaan yhteinen ohjeistus tekoälyn eettisestä käytöstä sen varmistamiseksi, ettei tekoälyjärjestelmissä hyödynnetä välittömästi tai välillisesti syrjiviä toimintamalleja. Julkisen sektorin datan avaamisen toimenpiteillä edistetään eettisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä data- ja tekoälypolitiikkaa.</p>	VM	2021	

<p>Laadukasta tietoaineistojen hallintaa palvelevat metatiedot tukevat myös koneoppimisen ja tekoälyn tarvitseman yhtenäisen tietopohjan luomista kielialueellemme ja siten välillisesti myös kielellisten oikeuksien toteutumista.</p> <p>Ohjeistuksen suunnittelussa kuullaan myös erityisryhmiä sekä huomioidaan kansainvälisten ihmisoikeussopimusten asettamat standardit sekä YK:n suositukset tekoälyn etiikasta että tietosuojakysymykset.</p>			
--	--	--	--

Ohjelman arviointi

Ohjelman toteutumista seurataan avoinhallinto.fi -nettisivuilla, jonne toteutumätiedot laitetaan kaksi kertaa vuodessa. Kansainväliseen OGP-ohjelmaan kuulumiseen liittyy, että ohjelmasta tehdään vuosittain itsearviointi sekä OGP:n IRM-arviointi (Independent Research Mechanism).

Ohjelman organisointi

Ohjelman toimeenpanon tueksi kootaan eri toimijoiden edustajista (ministeriöt, virastot, kunnat, järjestöt, tutkijat, media ja yrityselmä) koostuva työryhmä. Vastaava työryhmä on ollut myös aiempien toimintaohjelmien tukena.

Open Government Partnershipin (OGP) periaatteisiin kuuluu, että työtä ohjaa kansalaisjärjestöistä ja hallinnon edustajista koostuva elin. Suomessa on jo valmiiksi oikeusministeriön asettama Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta (KANE). Kuten aiempienkin toimintaohjelmien kohdalla on IV toimintaohjelman kohdalla tarkoituksenmukaista, että KANE toimii myös avoimen hallinnon työtä ohjaavana OGP:n tarkoittamana elimenä.

Lisäksi ohjelman tukena on tarkoitus jatkossakin olla avoimen hallinnon virkamiesverkosto, johon valtion toimijat nimeävät omat edustajansa. Edustajat raportoivat virastojensa ja laitostensa työstä yhteiselle verkostolle ja vastaavasti avoimen hallinnon työstä virastonsa tai laitoksensa johdolle. Verkosto järjestää vuosittain useampia yhteisiä tapahtumia.

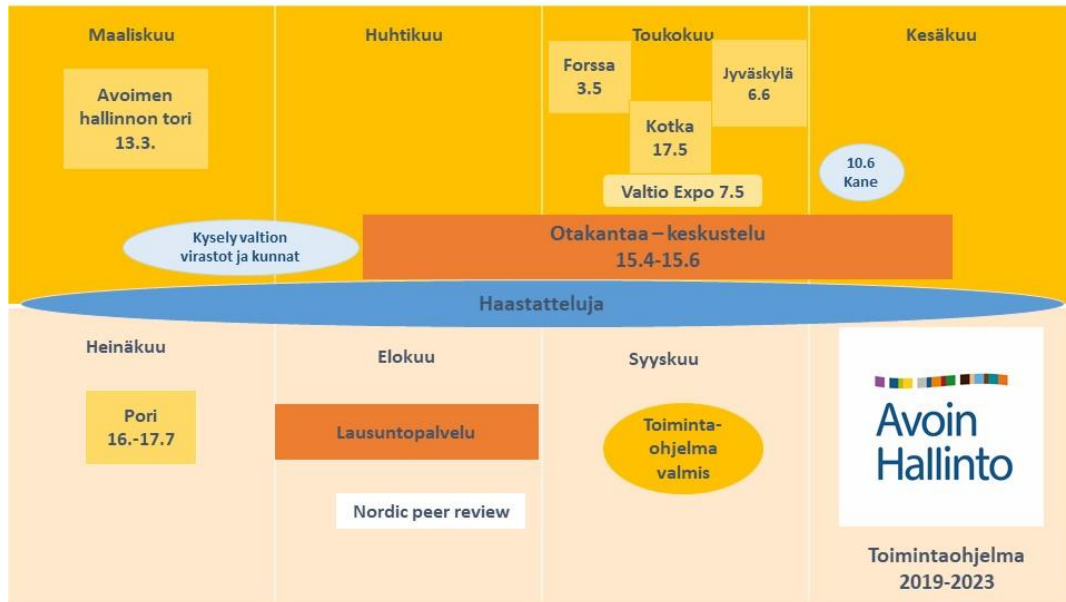
Kuntien osalta verkostona on toiminut kuntademokratiaverkosto. Näillä kahdella verkostolla on myös yhteisiä tilaisuuksia.

Avoimen hallinnon omasta työstä viestintää pyritään myös parantamaan IV toimintaohjelman kaudella laatimalla erillinen, aiempaa kattavampi viestintäsuunnitelma.

Liitteet

Avoimen hallinnon IV toimintaohjelman laadintaprosessi

Laadintaprosessi – IV avoimen hallinnon toimintaohjelma

Avoimen hallinnon IV toimintaohjelman laadinnan periaatteet ovat olleet samat kuin edellisillä kerroilla (2013, 2015 ja 2017). Toimintaohjelma on syntynyt laajan yhteistyön ja kuulemisen tuloksena. Mukana on ollut eri tahoja kansalaisjärjestöistä virastoihin ja kuntiin. Laadinnassa on myös hyödynnetty kansainvälistä asiantuntijaosaamista. Laadinnan käytännön toteutuksessa on ollut muutamia uusia asioita.

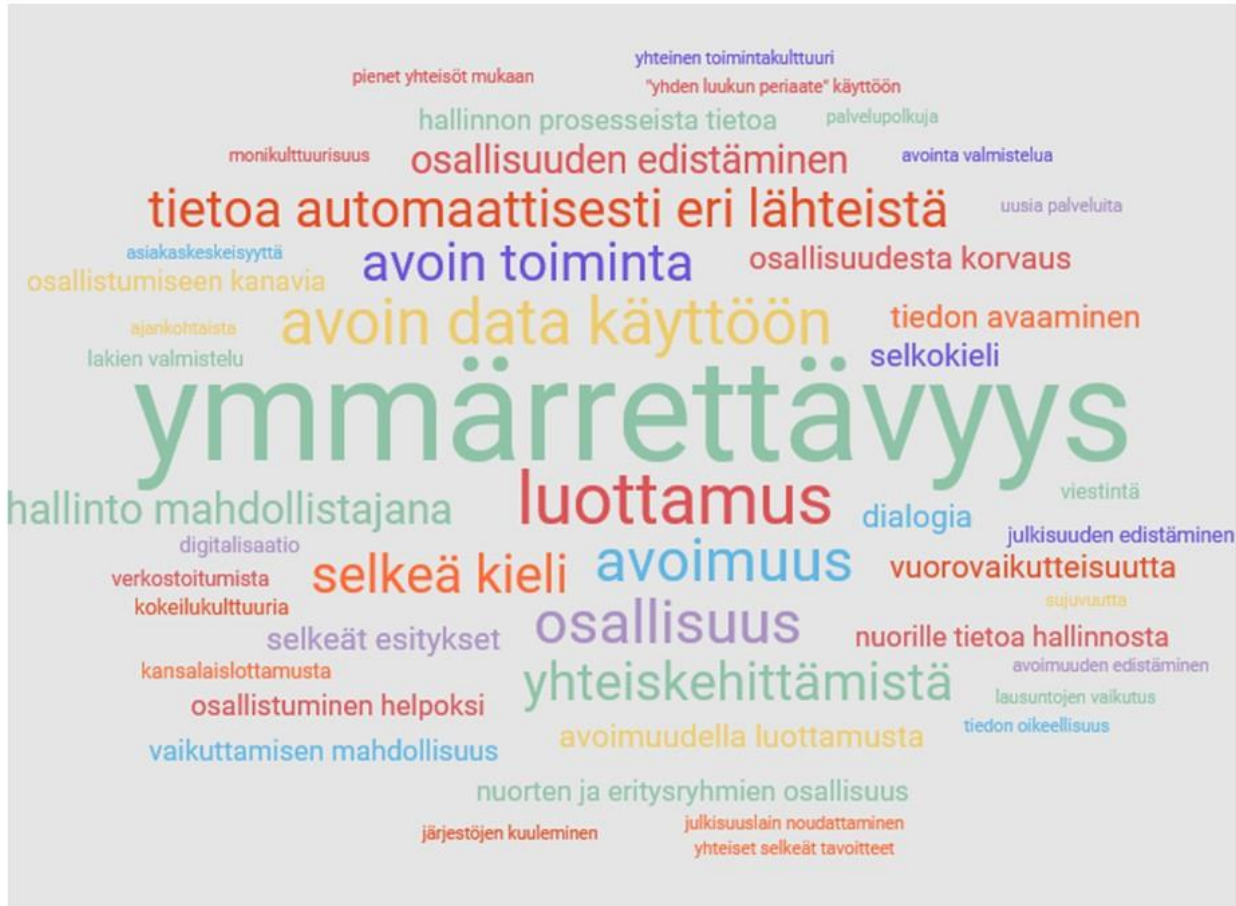
Laadinnan periaatteet ovat olleet:

- Laadintaprosessissa on sekä kasvokkain tapaamisia, työpajoja että sähköisiä osallistumismahdollisuuksia.
- Eri osallistumismahdollisuuksia on koko prosessin läpi.
- Sähköisissä osallistumismahdollisuuksissa hyödynnetään kaikille avoimia yhteisiä järjestelmiä (otakantaa.fi ja lausuntopalvelu.fi).
- Kasvokkain tapaamisia järjestetään eri ryhmille, sekä kansalaisille että virkamiehille ja viranhaltijoille. Tapaamisia on sekä avoimen hallinnon omissa, että muiden järjestämässä tapahtumissa.
- Tavoitteena on tavoittaa osallistujia myös pääkaupunkiseudun ulkopuolelta.

Tämänkertaisessa laadintaprosessissa uutta oli:

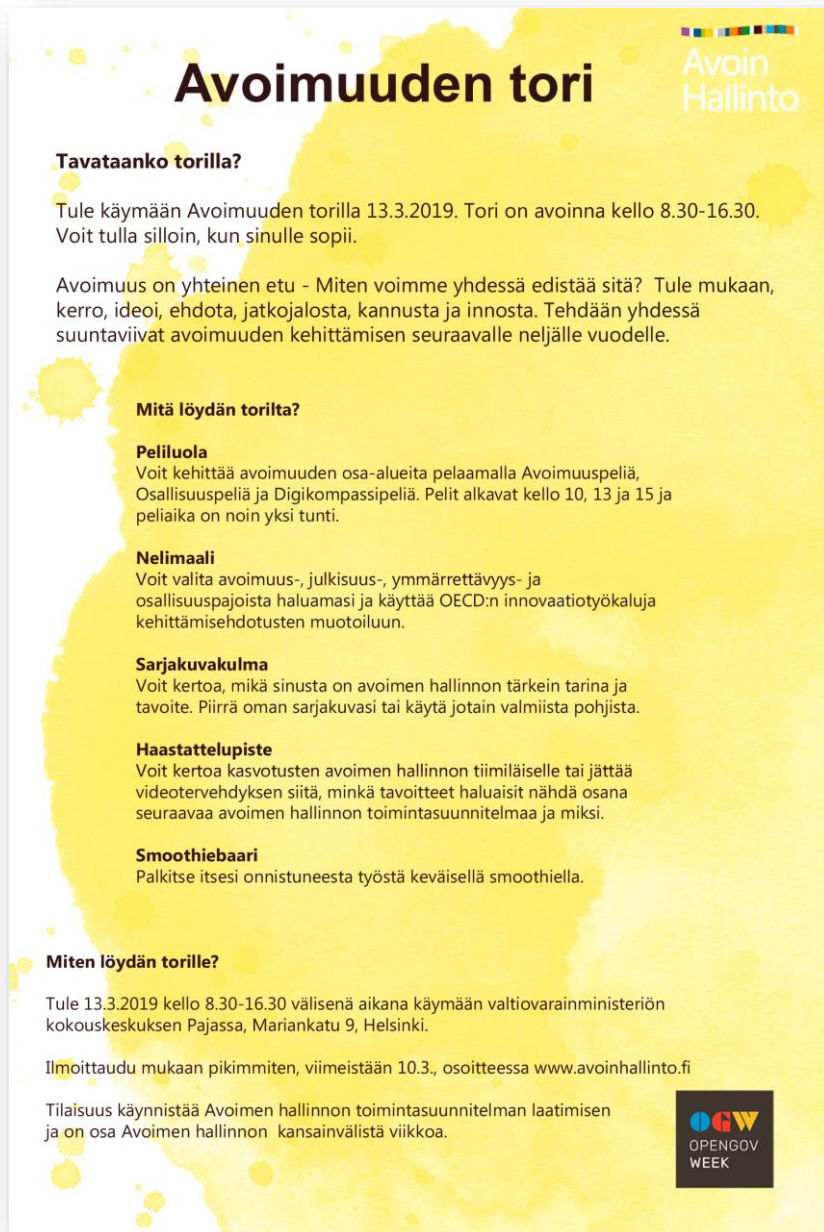
- Prosessin tueksi laadittiin [muistio](#). Muistiossa kuvataan toimintaympäristön muutoksia ja lähtökohtia IV toimintaohjelman laadintaan.
- Laadintaprosessin kuluessa esille tulleita asioita ja näkemyksiä kirjattiin [”Mitä kuulumme – muistioon”](#). Näin saatiin kirjattua ylös niitäkin asioita (esimerkiksi miksi avoimuus on tärkeää), jotka eivät olleet ehdotuksia toimintaohjelmaan.
- Laadinnan tueksi haastateltiin eri tahoja (järjestöjen edustajia ja virkamiehiä), jotta tavoitettiin myös sellaisia henkilöitä ja järjestöjä, jotka eivät osallistuneet tilaisuuksiin.

- Laadintaprosessin aikaan järjestettiin kolme kuntapäivää (Forssa, Kotka ja Jyväskylä), joissa tavattiin kyseisen kaupungin johtoa ja edustajia sekä myös paikallisia kansalaisjärjestötoimijoita.
- Lausuntopalvelussa olevan toimintaohjelmaluonnoksen englanninkielinen versio lähetetään kommentoitavaksi Open Government Partnership -kumppanuusohjelman kansallisille vastuuhenkilöille Pohjoismaissa ja Virossa. (Nordic Peer Review)

Avoimen hallinnon laadintaprosessissa saatujen ehdotusten pohjalta laadittu sanapilvi.

Laadintaprosessi käynnistyi Avoimuuden tori – tapahtumalla, jossa oli mahdollista eri tavoin kertoa ajatuksensa ja ideansa neljanteen toimintaohjelmaan.

Avoimuuden tori

Avoin Hallinto

Tavataanko torilla?

Tule käymään Avoimuuden torilla 13.3.2019. Tori on avoinna kello 8.30-16.30. Voit tulla silloin, kun sinulle sopii.

Avoimuus on yhteinen etu - Miten voimme yhdessä edistää sitä? Tule mukaan, kerro, ideoi, ehdota, jatkojalosta, kannusta ja innosta. Tehdään yhdessä suuntaviivat avoimuuden kehittämisen seuraavalle neljälle vuodelle.

Mitä löydän torilta?

Peliluola
 Voit kehittää avoimuuden osa-alueita pelaamalla Avoimuuspeliä, Osallisuuspelejä ja Digikompassipelejä. Pelit alkavat kello 10, 13 ja 15 ja peliaika on noin yksi tunti.

Nelimaali
 Voit valita avoimuus-, julkisuus-, ymmärrettävyys- ja osallisuuspajoista haluamasi ja käyttää OECD:n innovaatiotyökaluja kehittämisehdotusten muotoiluun.

Sarjakuvakulma
 Voit kertoa, mikä sinusta on avoimen hallinnon tärkein tarina ja tavoite. Piirrä oman sarjakuvasi tai käytä jotain valmiista pohjista.

Haastattelupiste
 Voit kertoa kasvotusten avoimen hallinnon tiimiläiselle tai jättää videotervehdyksen siitä, minkä tavoitteet haluaisit nähdä osana seuraavaa avoimen hallinnon toimintasuunnitelmaa ja miksi.

Smoothiebaari
 Palkitse itsesi onnistuneesta työstä keväisellä smoothiella.

Miten löydän torille?

Tule 13.3.2019 kello 8.30-16.30 välisenä aikana käymään valtiovarainministeriön kokouskeskuksen Pajassa, Mariankatu 9, Helsinki.

Ilmoittaudu mukaan pikimmiten, viimeistään 10.3., osoitteessa www.avoinhallinto.fi

Tilaisuus käynnistää Avoimen hallinnon toimintasuunnitelman laatimisen ja on osa Avoimen hallinnon kansainvälistä viikkoa.

OGW
OPEN GOV
WEEK

Avoimuuden torille osallistui 85 henkilöä. Tilaisuus oli avoin kaikille halukkaille.

Valtion virastoille ja laitoksille lähetettiin kysely III ohjelman toimeenpanosta keväällä 2019. Samassa kyselyssä kysyttiin myös ajatuksia IV toimintaohjelman tavoitteiksi. Kyselyyn vastasi 88 organisaatiota. Kaikille avoin otakantaa.fi-keskustelu IV ohjelman tavoitteista avattiin 15.4 ja oli auki 15.6.2019 asti. Keskusteluun tuli yhteensä 30 kommenttia. Touko-kesäkuussa järjestettiin kaupunkipäivät Forssassa, Kotkassa ja Jyväskylässä. Näissä käytiin vuoropuhelua kaupunkien edustajien ja kansalaisjärjestötoimijoiden kanssa avoimen hallinnon tulevaisuuden työstä ja miten se voisi parhaiten tukea kunta- ja järjestötoimijoita ja mitä tavoitteita tuleville vuosille asetettaisiin.

Touko-kesäkuun aikana haastateltiin 15 tahoa. Lista haastatteluista on [Mitä kuulumme? -muistion liitteenä](#).

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta (KANE) käsitteli kokouksessaan 10.6. IV toimintaohjelmaa pienoistyöpajassa.

Lausuntopalvelussa toimintaohjelma oli 1.8.–31.8.2019. Lausuntoyhteenvedo ja lausuntokohtaiset kommentit tulevat ohjelman liitteeksi. Lausuntoja saapui 65 kappaletta.

Lausuntokierroksella sitoumukset samoin kuin niiden alla olevat toimenpiteet saivat laajaa kannatusta. Lausuntokierroksen pohjalta on lisätty tarkennuksia ja muokattu tekstiä sekä lisätty toimenpiteitä. Ohjelmasta löytyy myös avoimen hallinnon sivuilta (avoinhallinto.fi) muokkausmerkinnät sisältävä versio, jossa näkyvät kaikki lausuntokierroksen pohjalta tehdyt lisäykset, muutokset ja korjaukset. Lausuntokierroksella esitetyt kommentit on pyritty tuomaan mukaan ohjelmaan, kuitenkin niin, että ohjelma pysyisi riittävän tiiviinä. Osaa ehdotuksista selvitetään ennen puolenvälin arviointia, niin että ne olisi mahdollista liittää osaksi ohjelmaa sen jälkipuoliskolla.

Avoimen hallinnon aiemmat toimintaohjelmat

I Kansallinen toimintaohjelma 2013-2015

Kaikki Suomen [kolme aikaisempaa toimintaohjelmaa](#) on laadittu avoimella valmisteluprosessilla. Ensimmäisen avoimen hallinnon toimintaohjelman teemoina olivat selkeä kieli, avoin data, avoin toiminta ja hallinto mahdollistajana. Ohjelmaan kuului muun muassa valmisteluprosessien avoimuuden lisäämistä, tietovarantojen avaamista ja muuttamista koneluettavaan muotoon. Käytännön toimina järjestettiin esimerkiksi koulutusta virkamiehille ja viranhaltijoille selkeästä kielestä ja selkokielestä sekä yhdessä yli esteiden -kampanja. Fraasipohjaista kirjoittamista nostettiin näkyväksi järjestämällä asiaa koskeva seminaari ja kehittämällä sitä pilottihankkeessa. Paja-seminaarissa järjestettiin lisäksi tilaisuudet myös talousmalleihin perustuvasta päätöksenteosta, avoimen päätösvalmistelun menetelmistä kansalais- ja opiskelijajärjestöille, liikenne- ja ekopolitiikan vaikutusarvioinnista ja suunnitteluun liittyvistä malleista sekä nuorille suunnattu ”Parempi Hietsu” -tilaisuus.

Toimintaohjelmat 2013 -2019

II Kansallinen toimintaohjelma 2015-2017

Toisen avoimen hallinnon kansallisen ohjelman (2015-2017) toimeenpanosta tehtiin kysely. Kyse- lyn tulokset kertoivat, että avoimen hallinnon periaatteita oli esitelty eri tavoin ja laajasti virastoissa. Hallintoa oli myös pyritty selkeyttämään, mutta tietoa vaikutuksista oli niukasti. Selkeään kieleen oli panostettu useimmissa virastoissa (yli 80 %) ja tätä työtä oli tehty monin eri tavoin. Erityisesti inter- netsivuja ja niiden tekstejä oli selkeytetty, mutta myös koulutusta oli järjestetty ja asiakastestausta sekä -palautetta hyödynnetty. Varsinaisia selkokielisiä tekstejä oli vielä vähän. Sen sijaan visuali- sointiin oli panostettu reilusti yli puolessa virastoista. Interaktiivisia verkkolähetyksiä oli ilahduttavan monessa vastaajavirastossa ja kuuleminen valmisteluvaiheessa oli kattavaa.

Toisen kansallisen toimintaohjelman aikana toteutettiin virkakielikampanja ja valtioneuvoston kans- lia julkaisi selkeän kielen oppaan virkamiehille. Tietovarantojen avaamista edistettiin luomalla avoindata.fi -palvelu, joka sisältää ohjeet tiedon avaamiseen ja tiedot avatuista tietovarannoista. Vapaaehtoistoiminnan hallinnollisten esteiden poistamista selvittänyt työryhmä teki esitykset estei- den poistamisesta eri hallinnonaloilla. Oikeusministeriö perusti [verkkosivut, joille on koottu ohjeita ja neuvontaa](#) vapaaehtoistyötä organisoiville järjestöille ja vapaaehtoistyöstä kiinnostuneille. Haja- asutusalueiden "Laajakaista kaikille 2015"-hanketta jatkettiin ja vuoden 2015 aikana verkkoja ra- kennettiin noin 3 200 km, jolla huippunopean laajakaistan saatavuus lisääntyi noin 15 000 liittymäl- le. Sähköisten demokratia.fi-palveluiden käyttöä edistettiin hallinnossa ja kansalaisyhteiskun- nassa. Ministeriöille ja kunnille järjestettiin avointa valmistelua ja palveluiden käyttöä koskevia kou- lutustilaisuuksia. Demokratiatunnustukset jaettiin syksyllä 2015 ja valtioneuvoston hankerekisterin uusi verkkosovellus Hankeikkuna käynnistyi. Hankeikkunan keskeinen tehtävä on edistää julkisen hanketiedon avoimuutta kansalaisille. Säädösvalmistelun kuulemisohjeet päivitettiin ja valtion vir- kamieseettinen neuvottelukunta antoi valtionhallinnolle suosituksen sosiaalisen median käytöstä 15.6.2016.

Selvityksen tekeminen lobbaajarekisterin luomisesta käynnistyy vuoden 2018 alussa TEAS-rahoi- tuksella. Avoin hallinto teki yhteistyötä valittujen hallituksen kärkihankkeiden kanssa erityisesti las- ten ja nuorten ja ikääntyneiden osallisuuden edistämisessä. Ikääntyneille järjestettiin yhdessä van- husneuvostopäivä ikääntyvien asumiseen ja kotihoitoon liittyvistä kysymyksistä yhdessä ympäristö- ministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Digitaalisista palveluista ja osallistumismah- dollisuuksista järjestettiin ikääntyvien nettiaivoriihi, johon osallistui kaiken kaikkiaan 1340 henkilöä ja tuloksia jalostettiin eteenpäin ikääntyvien vaikuttajatyöpajassa.

Helsingissä 2015 järjestetyn OECD:n hallintoministerien kokouksen yhteydessä pidettiin nuoriso- foorumi. Nuorisofoorumia edelsivät kansalliset prosessit eri OECD:n jäsenmaissa. Suomessa kan- sallinen prosessi toteutettiin tilaisuuksien (mm Pori, Kuopio, Helsinki), koulu yhteistyön ja nuor- tenideat.fi-sähköisen osallistumiskanavan kautta. Marraskuussa 2015 järjestettiin ensimmäinen vuotuinen lapsen oikeuksien ajankohtaispäivä yhteistyössä Lapsiasiavaltuutetun toimiston, Man- nerheimin Lastensuojeluliiton ja opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

Toukokuussa 2016 järjestettiin Tulevaisuuden kunta -hankkeeseen liittyvä Nuorten huipputapaami- nen yhteistyössä NUVA ry:n kanssa. Tilaisuuteen osallistui yli 160 nuorta eri puolilta maata. Yhteis- työssä Nuorisotutkimusverkoston kanssa toteutettiin selvitys lasten ja nuorten kuulemisesta osana varhaiskasvatuslain uudistamista. Yhdessä ajatushautomon Demos Helsingin kanssa järjestettiin yhteinen vaikuttamispäivä nuorille ja ikäihmisille Hollolassa.

III Kansallinen toimintaohjelma 2017-2019

Kolmannen toimintaohjelman painopisteitä olivat ymmärrettävyys, julkisuus ja avoin maakunta. Avoimen hallinnon työn tueksi valmisteltiin tiivis tukipaketti virkamiehille ja viranhaltijoille. Kehittä- misvälineeksi luotiin avoimen hallinnon lautapeli, joka samoin kuin tukipaketti on maksuttomasti

käytettävissä avoimen hallinnon nettisivujen kautta. Selkeästä virkakielestä on laadittu (Kotus ja HAUS) tunnin kurssi uuteen [eOppiva –oppimisympäristöön](#). Kurssi on kaikkien julkisen sektorin toimijoiden hyödynnettävissä ajasta ja paikasta riippumatta.

Vanhusneuvostopäivä järjestettiin 7.11.2018. Vanhusneuvostopäivän aiheina olivat maakunta- ja soteuudistus sekä vanhuuteen varautuminen. Lapsen oikeuksien ajankohtaispäivät järjestettiin 14.11.2017 ja 16.11.2018. Oikeusministeriö toteutti pilottihankkeen, jota se koordinoi ja jossa arviointiin lasten ja nuorten osallistumisoikeuksien toteutumista Suomessa Euroopan neuvoston kehittämän arviointityökalun avulla. Oikeusministeriö on myös aktiivisesti markkinoinut ja kouluttanut valtiollahinnon ja kuntien henkilökuntaa lausuntopalvelu.fi:n käyttöön. Palveluun on tällä hetkellä rekisteröitynyt lähes 2500 organisaatiota ja yli 7000 henkilöä.

Kesäkuussa 2018 julkaistiin sivusto [www.saavutettavasti.fi](#). Saavutettavasti.fi -sivusto on suunnattu julkisen sektorin viestijöille ja muille, jotka tekevät tai suunnittelevat verkkopalvelujen sisältöjä. Sivustoa ylläpitää opetus- ja kulttuuriministeriön alainen Celia, joka on saavutettavan julkaisemisen asiantuntija

Oikeusministeriö on tehnyt selvityksen siitä, onko julkisuusperiaate nykyisessä muodossaan riittävän laaja ja tulkinta ulotettavissa myös yhtiömuodossa tuotettaviin palveluihin. Oikeusministeriö järjestää julkisuuslaista yhdessä HAUS:in kanssa kaksi kurssia vuodessa. Näiden lisäksi talvella 2017-2018 järjestettiin valtioneuvoston ja Helsingin yliopiston yhteistyönä julkisuuslakikoulutusta, jota oli mahdollisuus seurata myös verkon kautta.

Valtion hankintadata avattiin syyskuussa 2017. Kansalaisille, medialle ja yrityksille suunnattu [Tutkihankintoja.fi](#)-palvelu on visualisoitu ja helppokäyttöinen verkkosivusto, jonka tietosisältö julkaistaan säännöllisesti myös avoimena ns. raakadatanä [avoindata.fi](#)-sivustolla.

Maakuntauudistuksesta ja maakuntien toiminnasta viestimiseen luotiin sivusto [www.omamaa-kunta.fi](#). Kuntaliiton, AKE-pilottien (Asukkaat maakunta- ja sote-uudistuksen keskiöön -projekti) ja avoimen hallinnon yhteistyönä järjestettiin avoimen hallinnon koulutuksia. Koulutuksissa saman pöydän ääreen koottiin eri toimijoita kuten viranhaltijoita, luottamushenkilöitä ja järjestöjen edustajia.

Vuonna 2018 järjestettiin avoimen hallinnon viikot ja avoimen hallinnon treffit -tilaisuus ja vuonna 2019 järjestettiin avoimen hallinnon tori. Vuosittain avoin hallinto -ohjelma on osallistunut laajasti erilaisiin tapahtumiin (esim. Hyvä ikä -messut). Nettisivuille luotiin [kartta](#), josta voi nähdä avoimen hallinnon itse järjestämät tilaisuudet. Avoimen hallinnon viestintää on tukenut muun muassa kuukausittainen uutiskirje.